ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЬВІВСЬКОЇ ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВОЇ ПАЛАТИ У СИСТЕМІ ЧИННИКІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В РЕГІОНІ

Н. Маркович, к. е. н.

ORCID ID: 0000-0001-6725-1355

Львівський національний аграрний університет

<https://doi.org/10.31734/economics2019.26.061>

Маркович Н. Діяльність Львівської торгово-промислової палати у системі чинників розвитку підприємництва в регіоні

Розглянуто особливості господарської діяльності торгово-промислової палати у системі факторів розвитку підприємництва. Досліджено значення організації для суспільства, її функції та завдання в економіці країни. Здійснено аналіз доходів торгово-промислової палати за напрямками діяльності. Показано, що торгові палати є потужними багатофункціональними об'єднаннями ділових кіл, які сприяють активізації зовнішньої торгівлі держави, реальній та ефективній підтримці українських товаровиробників та агробізнесу зокрема. Обґрунтована діяльність Львівської торгово-промислової палати у вирішенні актуальних проблем агробізнесу регіону з метою поліпшення результатів виробничо-господарської діяльності та піднесення регіонального АПК.

Здійснено ґрунтовний аналіз виробничо-господарської діяльності аграрних формувань Львівщини. Обґрунтована особлива роль дрібнотоварного сектору в системі аграрного виробництва регіону, який за сучасних умов значною мірою формує рівень продовольчого забезпечення населення за цілою низкою видів сільськогосподарської продукції, характер соціального розвитку села й стримує еміграційні процеси. Аналіз валової продукції засвідчив про плавне заміщення дрібнотоварного сектору у сільському господарстві Львівщини потужними сільськогосподарськими підприємствами. Встановлено, що виробничо-господарська й фінансова діяльність сільськогосподарських підприємств вимагає інновацій та нововведень. І хоча виручка від реалізованої продукції в динаміці зростає, це ще не свідчить про фінансові успіхи галузі.

Доведена об'єктивна необхідність стосовно активізації ефективної співпраці торгово-промислової палати з аграрними формуваннями на регіональному рівні з метою виведення їх із площини ринкової спонтанності і загрозливого впливу агрохолдингових структур та формування динамічної й конкурентоспроможної стратегії їхнього розвитку на перспективу, в тому числі на міжнародній арені.

Ключові слова: підприємництво, торгово-промислова палата, господарська діяльність підприємств, бізнес-середовище, співпраця.

Markovych N. Activity of the Lviv chamber of commerce and industry in the system of factors of business development in the region

The article considers peculiarities of economic activity of the Chamber of Commerce and Industry in the system of factors of business development. The work evaluates importance of the organization for society, its functions and tasks in the state economy. The research makes analysis of earnings of the Chamber of Commerce and Industry by the directions of its activity. It is demonstrated that the chambers of commerce are powerful multi-functional amalgamations of business people, which contribute to activation of foreign trade of the country, actual and efficient support for Ukrainian commodity-producers and particularly agribusiness. The research argues activity of Lviv Chamber of Commerce and Industry concerning solution of the urgent problems of agribusiness of the region in order to improve results of its productive and economic activity, and to support the regional agro-industrial complex.

The research supplies a detailed analysis of productive-economic activity of agrarian formations in Lviv region. The work argues particular importance of small-scale sector in the system of agrarian production of the region. Under current conditions, that sector considerably influences formation of the level of food safety of population by many kinds of agricultural products, character of social development of villages, and stagnates emigration processes. The analysis of the gross output confirms gradual substitution of their position in agriculture of Lviv region by powerful agricultural enterprises. It is determined that productive-economic and financial activity of agricultural enterprises requires innovations. Regardless of some dynamic increase of the income from sold products, it is not the argument for financial successes of the branch.

The work substantiates the objective necessity to activate efficient cooperation of the Chamber of Commerce and Industry with agrarian formations at the regional level to bring the formations out of the market randomness and dangerous impact of agroholding structures, and to shape a dynamic strategy and competitive capacity of their development in the future, including at the global arena.

Key words: entrepreneurship, Chamber of Commerce and Industry, economic activities of enterprises, business environment, cooperation.

Постановка проблеми. Торгово-промислові палати (ТПП) є невід’ємною рисою цивілізації та сприяють прогресу людства. У всьому світі вони особливо привабливі для приватного бізнесу, який бачить у них захист, підтримку, гарантію конфіденційності своєї діяльності. Сьогодні з повним правом можна стверджувати: яка економіка країни, така й її торгово-промислова палата. У розвинутих країнах (США, Німеччина, Італія, Японія, Нідерланди та ін.) торгові палати є потужними багатофункціональними об’єднаннями ділових кіл. Причому їхні завдання рік у рік розширюються, оскільки держава делегує палатам свої функції, заощаджуючи у такий спосіб бюджетні кошти для вирішення економічних, соціальних, екологічних та інших важливих проблем.

Торгово-промислова палата України є визнаним у світі і престижним об’єднанням національних виробників товарів і послуг. Вона представляє і захищає законні інтереси своїх членів, володіє значним потенціалом і досвідом в ефективному веденні господарської діяльності, пропонує всім зацікавленим органам і структурам чітку програму спільних дій в ім’я піднесення національної економіки. Зважаючи на перспективність і важливе значення всього комплексу завдань, Торгово-промислова палата України вживає заходи для удосконалення своєї роботи. Багато стратегічних питань у робочому порядку опрацьовуються із зацікавленими міністерствами і відомствами та державними адміністраціями в регіонах України, а також на міжнародній арені, що сприяє активізації її зовнішньої торгівлі, реальній та ефективній підтримці українських товаровиробників та агробізнесу зокрема. Крім того, в усіх областях України успішно функціонують регіональні торгово-промислові палати, у великих містах і промислових центрах діють представництва регіональних торгово-промислових палат тощо. Особливої уваги заслуговує діяльність Львівської торгово-промислової палати у вирішенні актуальних проблем агробізнесу регіону з метою поліпшення результатів виробничо-господарської діяльності та піднесення регіонального АПК.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем становлення й розвитку ТПП України займалися такі відомі науковці та суспільні діячі, як Б. Александрова, Н. Балдич, Г. Болдирь, Ю. Губені, С. Науменко, Н. Ходько та ін. [1–3; 5; 8]. Однак у більшості проведених досліджень діяльність ТПП переважно розглянуто з юридичної точки зору, що частково охоплює

сучасний стан світової економіки. Особливої уваги заслуговує функціонування ТПП з позиції міжнародної торгівлі, економічного аналізу її господарської діяльності тощо. Водночас важливим залишається питання стосовно активізації ефективної співпраці ТПП з аграрними формуваннями на регіональному рівні з метою виведення їх із площини ринкової спонтанності і загрозливого впливу агрохолдингових структур та формування динамічної й конкурентоспроможної стратегії їхнього розвитку на міжнародній арені зокрема.

Постановка завдання. Ми ставили за мету дослідити господарську діяльність Львівської торгово-промислової палати, здійснити аналіз доходів організації за напрямками діяльності та визначити проблеми й перспективи її розвитку в українському бізнес-середовищі.

Виклад основного матеріалу. Трансформаційні процеси в аграрному секторі економіки України відбуваються постійно та безперервно. Проте ситуація, що склалася в ньому, залишається досить складною й суперечливою. У своїй більшості аграрні формування займаються переважно вирощуванням сільськогосподарських культур, які мають високий рівень рентабельності (зернові культури, ріпак тощо). Водночас підприємства нового типу слабо зацікавлені у розвитку сільських населених пунктів, поліпшенні їхнього благоустрою та добробуту. Наголосимо на таких останніх тенденціях, як поглинання сільського господарства фінансово міцними структурами (агрохолдингами, фінансово-промисловими групами, великими компаніями), для яких інвестування в сільське господарство має зазвичай одну мету – одержання надприбутку сьогодні зі сумнівним поглядом у майбутнє. За такого сценарію розвитку аграрне виробництво стає сировинним додатком цих структур. Знижується привабливість і престиж аграрної праці. Значної уваги заслуговує хаотичність функціонування суб’єктів аграрного виробництва, низький рівень розвитку кооперативного руху та інтеграційних процесів сільськогосподарських виробників й переробних підприємств тощо.

Ринкова трансформація економіки у нашій державі спричинила суттєві структурні зрушення в аграрному секторі, пов’язані, зокрема, з формами господарювання та практикою ведення виробничо-господарської діяльності аграрних підприємств. Особливу роль у вирішенні зазначених проблем відіграє дрібнотоварний сектор, зокрема особисті селянські господарства. За сучасних умов цей сегмент аграрного виробництва значною мірою формує рівень продовольчого забезпечення насе-

лення за цілою низкою видів сільськогосподарської продукції, характер соціального розвитку села, що дає селянам змогу економічно самореалізуватися без суттєвих матеріальних затрат і стримує еміграційні процеси. Про місце особистих селянських господарств у сільському господарстві Львівщини свідчать дані табл. 1.

Аналіз показує, що обсяг продукції сільського господарства Львівщини протягом 2005–2017 рр. зріс на 37,7 %, у тому числі в сільськогос-

подарських підприємствах – у 5,2 раза, а в особистих селянських господарствах скоротився на 6,1 %. Питома вага останніх у виробництві сільськогосподарської продукції свідчить про плавне заміщення їхньої ролі у сільському господарстві Львівщини сільськогосподарськими підприємствами.

Отже, виникає об'єктивна необхідність ґрунтовного вивчення діяльності сільськогосподарських підприємств (табл. 2).

Таблиця 1

**Динаміка виробництва продукції сільського господарства за категоріями господарств,
у постійних цінах 2010 р., млн грн ***

Форма господарювання	2005 р.	2010 р.	2012 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017 р. до 2005 р., %
Усі категорії господарств	7129,7	7370,8	8753,4	9024,9	9255,4	9820,0	137,7
Сільськогосподарські підприємства	738,8	1862,2	2626,1	3045,0	3322,7	3816,9	у 5,2 раза
Особисті селянські господарства, тис.	6390,9	5508,6	6127,3	5979,9	5932,7	6003,1	93,9
Питома вага продукції особистих селянських господарств, %	89,6	74,7	69,9	66,3	64,1	61,1	-28,5 в. п

* Джерело: розраховано на основі [6, с. 22].

Таблиця 2

Показники розвитку сільськогосподарських підприємств Львівщини *

Показник	Рік					2017 р. до, %	
	2010	2012	2015	2016	2017	2010 р.	2016 р.
Кількість підприємств, од.	1490	1484	1428	1209	1186	79,6	98,1
Площа с.-г. угідь, тис. га	540,9	596,9	638,3	662,0	679,8	125,7	102,7
Чистий прибуток (збиток), млн грн	378,3	1221,2	-371,8	740,2	1057,9	2,8 раза	142,9
Підприємства, які одержали чистий прибуток, %	72,6	81,1	84,7	80,9	83,2	114,6	102,8
фінансовий результат, млн грн	484,9	1472,7	1439,8	1248,0	1681,1	3,5 раза	134,7
Рівень рентабельності операційної діяльності, %	20,1	36,2	12,8	22,0	16,2	-3,9 в.п.	-5,8 в.п.
Кількість найманих працівників, тис осіб	12,5	12,1	9,4	10,1	10,7	85,6	105,9
Сільськогосподарська продукція – всього, у постійних цінах 2010 р., тис грн.	1862,2	2626,1	3045,0	3320,5	3816,9	2,0 раза	114,9
у т.ч. рослинництво	1034,1	1688,2	2065,9	2302,5	2651,1	2,6 раза	115,1
тваринництво	828,1	937,9	979,1	1018,0	1165,8	140,8	114,5

* Джерело: розраховано на основі [6, с. 22–25].

Проведений аналіз свідчить, що кількість сільськогосподарських підприємств протягом досліджуваного періоду скоротилася на 20,4 %, кількість найманих працівників, зайнятих у сільському господарстві, аналогічно зменшилася на 14,4 %, а виробничо-господарська і фінансова діяльність сільськогосподарських підприємств вимагає інновацій та нововведень. І хоча виручка від реалізованої продукції в динаміці зростає, це ще не свідчить про фінансові успіхи галузі, оскільки у 2017 р. проти 2010 р. спостерігається скорочення рівня рентабельності операційної діяльності на 3,9 в. п., а у 2017 р. проти 2016 р. – на 5,8 в. п.

Отже, ситуація, що склалася, вимагає позитивних динамічних змін. Економічний поступ суспільства сприяв розвитку торгово-промислових палат як важливих центрів ділової активності у більшості країн світу. Загальні принципи та функції палат в Україні встановлюються Господарським кодексом, Законом України «Про торгово-промислові палати в Україні» від 2 грудня 1997 року. Торгово-промислова палата України представляє інтереси своїх членів з питань підприємницької діяльності у Міжнародній торговій палаті та Всесвітній федерації торгових палат. Вона надає якісні та необхідні бізнесу послуги, сприяє залученню інвестицій та інновацій, підвищує потенціал підприємств, поліпшує умови ведення підприємницької діяльності.

На Львівщині функціонує торгово-промислова палата, історія якої започаткована у 1850 р., яка й донині є опорою для підприємців. Упродовж 2018 року Львівська торгово-промислова палата (ЛТПП) активно виконувала свої статутні обов'язки. Діяльність велася згідно з «Планом розвитку ЛТПП 2017–2020». При цьому особливу увагу приділено підтримці й розвитку послуг для бізнесу (оцінка майна, вихід українських підприємств на зовнішні ринки, навчання, робота з міжнародними програмами та фондами). У підсумку за звітний 2018 рік ЛТПП піднялася у рейтингу палат України на 6 місце; здійснила приріст членів організації на рівні 7,1 %; на 69 % збільшила обсяг наданих послуг (без врахування послуг зі сертифікації товарів); провела понад 50 навчальних заходів, 34 з яких – з метою підтримки й розвитку експорту товарів/послуг підприємств, екології, соціальної відповідальності бізнесу; зберегла позицію основної платформи діалогу бізнесу та влади на Львівщині. У планах на майбутнє (до 2020 року) – увійти до п'ятірки кращих палат України; мати щорічний приріст членів організації щонайменше 5 %; збільшити обсяг послуг на 35 %; проводити щороку більше 40 навчальних заходів, 30 % з яких – з метою підтримки і розвитку експорту товарів/послуг підприємств; стати основною платформою з діалогу бізнесу та влади в регіоні. Динаміка доходів торгово-промислової палати за напрямками діяльності наведена у табл. 3.

Таблиця 3

Динаміка доходів Львівської торгово-промислової палати за напрямками діяльності, тис грн

Напрямок	2013 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2018 р. до 2013 р., %
Видача експертних висновків / заключень	1418,6	1602,8	1660,3	2347,6	2595,9	183,0
Видача картетів АТА	43,4	93,3	127,1	186,4	206,1	у 4,7 раза
Навчання	557,8	593,9	729,7	795,5	879,6	157,7
Оцінка майна	888,6	1715,3	1436,9	1280,9	1416,4	159,4
Переклад	52,2	146,2	234,2	231,4	255,9	у 4,9 раза
Послуги у сфері зовнішньо-економічної діяльності	982,8	3732,8	911,7	510,9	564,9	57,5
Правова діяльність	20,1	-	22,5	48,5	53,6	у 2,7 раза
Реклама та PR-супровід	134,6	44,3	49,7	19,8	23,4	17,4
Сертифікація продукції	8030,8	9073,9	6265,7	11588,1	12813,7	159,6
Штрих-кодування	72,6	182,9	256,7	354,1	391,6	у 5,4 раза
Програма PL-BY-UA	234,0	330,4	1055,6	3770,2	4169,0	у 17,8 раза
Інформаційно-консультаційні послуги	41,5	57,5	134,9	134,7	149,9	у 3,6 раза
Сприяння розвитку бізнесу	149,2	142,7	149,1	97,7	108,0	72,4
Інше	33,4	235,0	146,9	210,2	230,0	у 6,9 раза
Всього	12659,6	17951,0	13181,0	21576,0	23858,0	188,5

*Джерело: розраховано на основі [4].

Загалом протягом досліджуваного періоду доходи ЛТПП збільшилися на 88,5 % і у 2018 році склали 23858,0 тис. гривень. До найбільших доходів організації відносяться послуги з експертизи та сертифікації товарів. У звітному 2018 р. експерти провели 3447 експертиз, підготовлено понад 10833 документів щодо походження товарів, виконано понад 530 робіт з оцінки майна та земельних ділянок.

Висновки. Отже, Львівська торгово-промислова палата своєю діяльністю сприяє: створенню передумов для залучення підприємців до процесу демократичних та економічних реформ; налагодженню ефективного діалогу, конструктивного співробітництва між бізнесовими структурами, малими та середніми підприємствами, представниками органів державної влади та місцевого самоврядування з метою поліпшення бізнес-середовища для підприємництва, що передбачає підвищення прозорості ведення агробізнесу, впровадження простих і зрозумілих дозвільних процедур; лібералізації системи державного регулювання та контролю за здійсненням господарських операцій; забезпеченню реального захисту прав і законних інтересів агробізнесу; підвищенню взаємної довіри між органами влади та підприємцями.

Отож, діяльність ЛТПП для активізації агробізнесу є дуже вагомою. Зважаючи на наявність міжнародних контактів та можливість обміну досвідом, вона надає консультації агровиробникам щодо можливостей вигідного оновлення основних фондів при закупівлі обладнання за кордоном, щодо ефективних технологій, а також створює

нові послуги, які полегшують ведення агробізнесу, наприклад, за допомогою програми товарних кредитів; сприяє залученню інвестицій в агробізнес через регулярні міжнародні виставки-форуми, де відбуваються зустрічі постачальників, виробників та клієнтів, які продукують спільні нові рішення для своїх компаній, до того ж, користуючись своїми контактами та інформацією, шукають нові ринки збуту для українського сільгоспвиробника.

Бібліографічний список

1. Александрова Б. В. Зарубіжний досвід діяльності Торгово-промислових палат та перспективи його застосування в Україні. *Бізнесінформ*. 2013. № 12. С. 73–78.
2. Болдир Г. М. Моделі поведінки торгово-промислової палати як інформаційного агента в системі взаємодії бізнесу та влади. *Вісник економічної науки України*, 2009. № 1 (15). С. 39–43.
3. Губені Ю. Е. Підприємництво. Львів: Українські технології, 2012. 568 с.
4. *Звіт про результати роботи у 2018 році*. Львівська торгово-промислова палата. URL: <https://lcci.com.ua/> (дата звернення: 30.06.2019).
5. Наumenко С. В. Регіональна палата – ключ до нових ринків. *Діловий вісник*. 2003. № 4 (107). С. 22–23.
6. *Сільське господарство Львівської області: стат. збірник*, 2018. Львів: Головне управління статистики у Львів. обл., 2018. 183 с.
7. *Торгово-промислова палата України*. URL: <http://www.ucci.org.ua> (дата звернення: 30.06.2019).
8. Ходько Н., Балдич Н., Чорній Л. *Мале і середнє підприємництво в Україні: стан розвитку та регіональні відмінності (2010–2014 роки)*. Київ, 2015. 96 с.

Стаття надійшла 18.07.2019